

vakblad voor
informatieprofessionals

**How to
standplaatscontrole**

Met de controleur mee
door schatkamers KB

Duurzaam digitaal

Big Picture-model helpt
bij slimmer archiveren

Datavisualisatie:

Meer mainstream,
meer branding

Afscheidsinterview

Ronald de Nijs

'IP is het cement
tussen de sectoren'

2020 | 04

INTERNATIONALS
OVER WERKEN IN
NEDERLAND

'IK ZIE
IP'ERS
ALS

WERELDWIJDE
LEARNING
COMMUNITY'

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (24ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert Helmus, Dafne Jansen, Vincent M.A. Janssen, Evelien de Jonge, Stefan Jongen, Leen Liefsoens, Cindy Lammers (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Mirjam Raaphorst, Vincent Robijn, Eric Sieverts en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Steven van Beest, Thijs Bos, Rob Feenstra, Frank Huysmans, Lodewijk Koster (Loko Cartoons), Niall MacKellar, Angélique de Meijer, Marlene Rooseman, Grietje Smit, Elsa Valente, Bert Zeeman

abonnementen

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

INHOUD

06

Focus op open science

Henk Wals, nieuwe directeur van DANS, pleit voor een netwerkorganisatie die *open science* optimaal kan faciliteren. Want 'bloedbelangrijk voor de maatschappij'.

08

Kennisdelen in de archiefsector

Het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA) is online én offline actief, en wil 'elkaar regelmatig ook daadwerkelijk ontmoeten'.

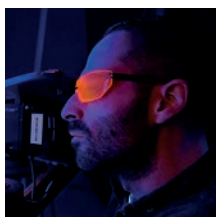

10

See the Big Picture

Dat steeds meer collecties digitaal beschikbaar komen vergt het nodige van erfgoedinstellingen. Het NDE biedt hulp met een handig model.

Marlene Rooseman

RUBRIEKEN

04

Foto van de maand

De wereld rond

09

IP Lingo

Coronamoe

19

Column

I-ambities

34

Juridische kwesties

Al dan niet *fair use* van gescande werken

20

3 trends in datavisualisatie

Het maken van datavisualisaties is mainstream aan het worden. Dankzij de laatste technieken ligt het voor iedereen binnen handbereik. De trends nader bekeken.

Niall MacKellar en Thijs Bos

28

Afscheidsinterview Ronald de Nijs

Na 23 jaar nam IP's eindredacteur afscheid van het vakblad. Hoe blikt hij terug op de afgelopen decennia? 'IP is een verbindende factor tussen de sectoren.'

Vincent M.A. Janssen en Mirjam Raaphorst

NIEUW TIJDPERK

In een sector die continu onderhevig is aan verandering was er voor mij altijd een constante factor: Ronald de Nijs. Deze maand was de eerste in mijn vijf jaar bij IP dat ik zonder de eindredacteur bijdroeg aan het blad. Dat is wennen, want Ronald was in mijn beleving IP. En na er ruim 23 jaar te hebben gewerkt was IP evengoed Ronald. Het was dan ook een eer om de kunst van het schrijven van hem te leren.

Toen ik in 2015 als groentje aanklopte bij de redactie had ik, buiten enkele academische essays, nog nooit een stuk geschreven.

Maar Ronald nam de tijd om me de kneepjes te leren en zonder dat hij het wist werd hij mijn mentor. Dit ontdekte hij pas tijdens zijn afscheidsinterview, dat ik samen met collega-redacteur Mirjam Raaphorst voor dit nummer afnam. Zoals we van hem gewend zijn komt ook in dit interview Ronalds bescheidenheid naar voren. Wees gerust, de redactie van IP is niet stuurloos. Nu staat de nieuwe eindredacteur Cindy Lammers aan het roer. Deze editie, met stukken over internationale IP'ers (van Dafne Jansen) en trends in datavisualisatie, is haar vuurdoop. Samen met haar gaat IP een nieuw tijdperk tegemoet.

REDACTIONEEL | Vincent M.A. Janssen

14

Internationals in Nederland

IP sprak zes informatieprofessionals met een internationale achtergrond. Over werk(cultuur), Hollandse gebruiken, fiets en frikandelbroodje.

Dafne Jansen

23

Standplaatscontrole KB

De KB voert sinds 2016 een standplaatscontrole uit op de Bijzondere Collecties. Twee controleurs geven een kijkje achter de schermen.

Angélique de Meijer en Steven van Beest

36

Buitenland

Portugese IP-ontwikkelingen

37

KB Onderzoekskroniek

CrisisBieb wordt KansenBieb

38

Lifehacking

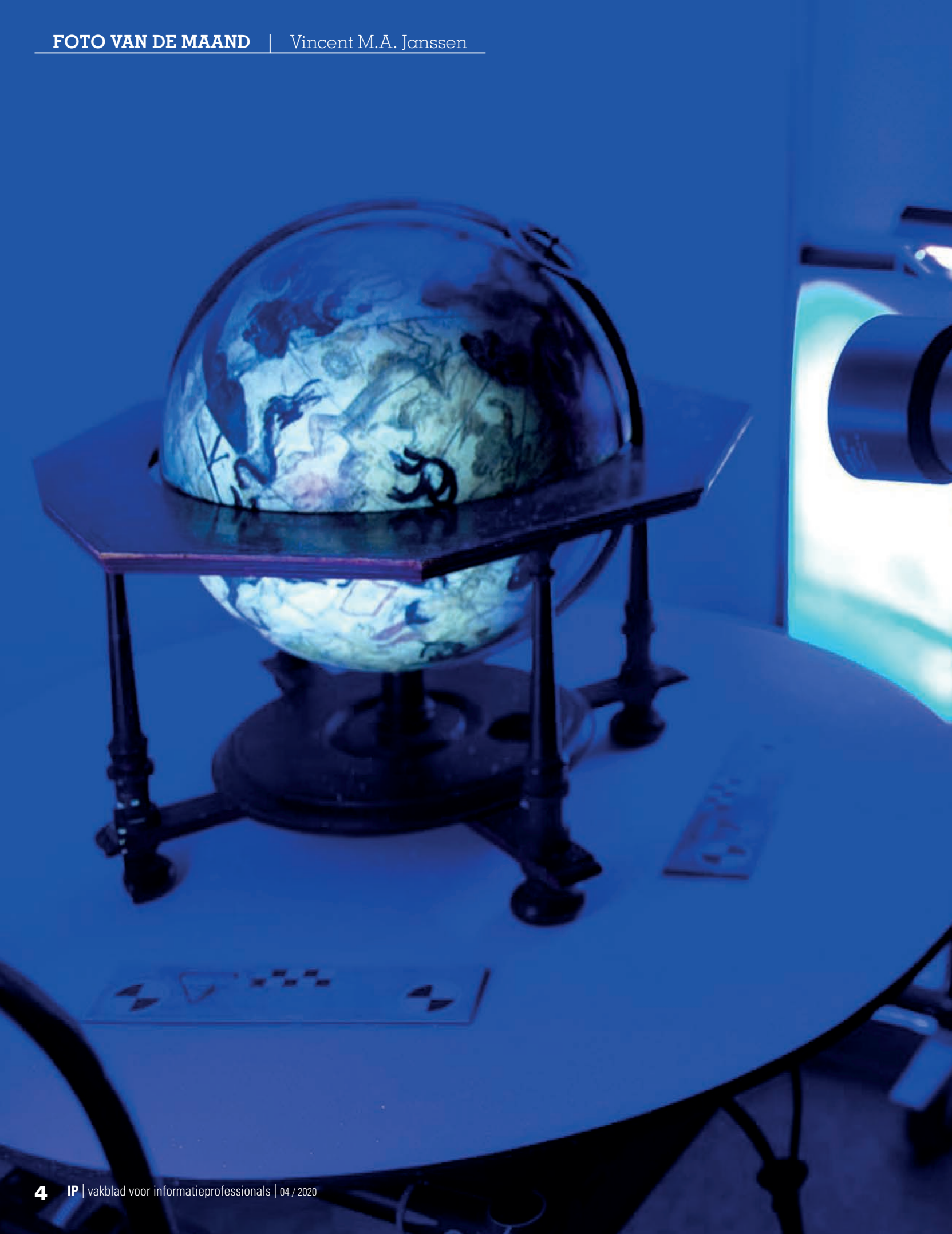
Online boeien met je verhaal

39

Favorieten

Bert Zeeman

DE WERELD ROND

Nu we door de coronacrisis aan huis gekluisterd zijn, kunnen we alleen maar dromen van andere plaatsen, van andere landen. Toeval of niet, de British Library is bezig om haar grote collectie historische globes te digitaliseren. Sommige wereldbollen zijn zo oud en fragiel dat ze veilig achter slot en grendel staan. Hierdoor kunnen bibliotheekbezoekers ze niet bekijken. Vorige maand kwam daar verandering in. De bibliotheek heeft verschillende globes met behulp van geavanceerde fototechnieken vastgelegd. Een flinke klus: sommige zijn meer dan duizend keer gefotografeerd om alle details goed te krijgen. Websitebezoekers kunnen inmiddels 'een draai geven' aan zeven gedigitaliseerde wereldbollen. Dat wordt dus wegdromen, onder meer bij de oudste miniatuur *pocket globe* uit 1679. Ondertussen hoopt de British Library dat al die blikken ook zullen leiden tot nieuwe ontdekkingen over de globes zelf.

<

Sharing is caring:

Als netwerk open science optimaal faciliteren is 'bloedbelangrijk voor de maatschappij', stelt Henk Wals. Hij ziet daarin een grote rol weggelegd voor DANS, Data Archiving and Networked Services – sinds 1 april zijn nieuwe werkgever.

De datawereld is op dit moment volop in beweging. Hoe kijk jij daar tegenaan?

'Waar het om draait is de beweging richting *open science*. Dat is niet zomaar een stukje ideologie, ik vind dit bloedbelangrijk voor de maatschappij. Naarmate onderzoeksdata en -resultaten sneller en beter worden gedeeld, versnelt de kenniscirculatie en boekt de wetenschap in een hoger tempo resultaten die dat brengt is het ook van belang voor het aanpakken van de grote problemen waarvoor onze samenleving staat, zoals de klimaatcrisis, de toeneemende maatschappelijke ongelijkheid of, zoals nu, de coronacrisis.

'Het maatschappelijk belang van organisaties die zorgen voor het snel en open delen van data is dus groot. Dat geldt ook voor instellingen die aan *longterm preservation* van data doen. Maar hun taak is niet simpel. Wat je wilt is dat datasets betrekkelijk moeiteloos kunnen worden gevonden, gebruikt en verbonden, onderling en met applicaties, over grenzen van disciplines heen. In de praktijk levert dat alleen flinke technische en organisatorische uitdagingen op. Die zijn bekend, maar een vraag die mij ook bezighoudt is: hoe houden we onze services op de langere termijn in de pas met de voortsnellende ontwikkeling van technologie en wetenschappelijke praktijken? Daarvoor moeten voortdurend nieuwe concepten en technologieën worden ontwikkeld en toegepast.'

'Wat je wilt is dat datasets betrekkelijk moeiteloos kunnen worden gevonden, gebruikt en verbonden'

Dan is er nog de kwestie van: hoe organiseer je het?

'Inderdaad. In Nederland houden ruim honderd organisaties en organisatieonderdelen zich bezig met data, opslag, infrastructuur, et cetera; in Europa gaat het om duizenden instellingen. Hoe ordenen we dat landschap, welke afspraken maken we over het verbinden van onderzoeksgegevens en hoe voorkomen we dat er verspillings ontstaat door duplicatie van services?'

En?

'Gelukkig is daar nu serieuze aandacht voor, met initiatieven als het Nationaal Platform Open Science (NPOS) en de European Open Science Cloud (EOSC). Naar mijn idee moeten we toe

naar een netwerkorganisatie met een goede taakverdeling, coördinatie en afspraken. Maar dat is niet eenvoudig. Het is niet alleen een kwestie van een organisatiemodel uittekenen, maar het vereist een cultuuromslag. Dat wordt vaak vergeten. In de erfgoedsector hebben we daarmee ervaring opgedaan in het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), waarvan ik in het bestuur zat. Ook daar gaat het in wezen om het verbinden van data.

'Een motto van het NDE gaat over bedrijfscultuur: "van instellingsdenken naar netwerkdenken". Dat is namelijk nogal een stap voor instellingen die gewend zijn te denken in termen van concurrentie en *what's in it for us*. In het NDE boeken we vooruitgang omdat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap z'n gewicht erachter zet en instellingen als de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief zich hebben gecommitteerd. Door een gemeenschappelijk doel na te streven bereik je meer. Dit besef dringt langzaam door. Dit betekent ook iets voor de missie van je eigen instelling. In de datawereld heb je dat denk ik ook nodig: een aantal sleutelspelers die zich committeren en de rest meekrijgen.'

Hoe zie je de rol van DANS, Nederlands instituut voor permanente toegang tot digitale onderzoeksgegevens?

'Ik ben ervan overtuigd dat DANS een waardevolle bijdrage kan leveren aan zo'n netwerk. Om met iets basaa's te beginnen: DANS heeft jarenlange praktijkervaring in het open beschikbaar stellen en de langetermijnpreserving van onderzoeksgegevens. Dat is zeldzaam in ons landschap. We hebben ook veel kennis die we kunnen delen, bijvoorbeeld via training en consultancy, niet in de laatste plaats omdat DANS zelf onderzoek doet naar dataarchivering en gebruiken van data. We zouden daardoor een rol kunnen spelen bij het voortdrijven van de innova-

Academische ervaring

Henk Wals is sociaaleconomisch historicus van oorsprong. De eerste zeven jaar werkte hij in het bedrijfsleven, daarna eerst bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en toen bij het Huygens Instituut waar hij een fusie bewerkstelligde met het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis: het Huygens ING. In 2012 keerde hij terug bij het IISG als directeur. 'Het IISG is toen nauw gaan samenwerken met het Huygens ING en het Meertens Instituut in het KNAW Humanities Cluster. De laatste drie jaar was ik voorzitter van het directieteam van het Cluster. Naast het onderzoek deden we daar ook veel aan het ontwikkelen van onderzoeksinfrastructuur voor de *humanities*, onder meer in projecten als CLARIAH. De overstap naar DANS is in inhoudelijk opzicht dus niet zo groot.' Bij DANS vormt directeur Wals een duo met adjunct-directeur Ingrid Dillo.

samenwerken als norm

‘Voor het snel en open delen van data zouden we toe moeten naar een netwerkorganisatie, zoals het NDE’

tie in het netwerk. Daarbij is het een voordeel dat we als KNAW- en NWO-instituut midden in de onderzoeksweld staan; gelet ook bijvoorbeeld op alle samenwerkingsverbanden waar we al een coördinerende rol in spelen. Verder draagt DANS met zijn vele internationale verbindingen en Europese projecten bij aan het versterken van de Nederlandse positie in Europa.

‘Kortom, ik denk dat DANS alles in zich heeft om een nuttig knooppunt te vormen in een netwerk van Nederlandse en Europese instellingen die bijdragen aan de data-infrastructuur. Wij zouden ons aan zo’n rol willen committeren, als DANS of in een nieuwe vorm, dat sluit ik niet uit. KNAW en NWO steunen deze gedachte, zo is mij verzekerd.’

Wat zou daarvoor nodig zijn?

‘Om te beginnen wat overal nodig is: het omarmen van de gedachte dat we onderdeel zijn van een netwerk dat tot doel heeft om in samenwerking *open science* optimaal te faciliteren. Verder is een heldere profilering belangrijk, zodat duidelijk wordt wat je rol is. Als je het over taakverdeling hebt zou de focus van DANS kunnen liggen op het gebied van *longterm preservation services* en het bieden van agile services voor het zoeken en hergebruiken van data binnen en over disciplines. En dan is het nodig de onderzoeksgroep te versterken om de innovatie voortdurend te blijven aanjagen. Ik denk dat dit essentieel is om je services op het niveau te houden dat nodig is om excellente wetenschap te faciliteren. De ontwikkelingen zullen snel gaan, in de komende jaren. Daarop achterlopen is funest. We hebben een digitaal lab nodig waarin we concepten testen en prototypes ontwikkelen. Niet in isolément, maar in openheid en samen met anderen. Als *open science* hetgeen is waarvoor we het allemaal doen ligt het voor de hand dat we daarin zelf vooroplopen.’

<